

VRIJEDAN LITERARNI PRILOG OČUVANJU JEZIČNE I KULTURNE BAŠTINE RIBNIČKOGA KRAJA

Mile Mudrovčić

Ličke priče ispod Velebita; Pjesme

Priredio Ante Bežen

Državni arhiv u Gospiću, Gospić, 2020.

Zavičaj je bitna odrednica ljudskoga identiteta. „(...) semantički gledano, zavičaj je mjesto na kojem obitavamo, gdje smo se navikli živjeti, čije smo običaje usvojili i koji su stoga postali dio naših navika i ponašanja.“ (Bežen 2005: 186) „Uz pojedini kraj vezujemo svjetonazor, jezik, ponašanje i društveni život kao posebne značajke; uspostavlja se poseban odnos čovjeka i sredine u kojoj živi. Čovjek ponese u život bar ponešto što ga određuje kao pripadnika tog zavičaja, ponese sjećanja, emotivnu vezu, bilo pozitivnu ili negativnu.“ (Grahovac-Pražić, Vrcić-Mataija 2012: 10)

Upravo zavičaj tematizira novoobjavljena knjiga autora Mile Mudrovčića *Ličke priče ispod Velebita; Pjesme*. Zbirka je to sabranih pripovjedaka i pjesama koje je za objavljivanje priredio prof. dr. sc. Ante Bežen. Knjiga je objavljena 2020. godine u nakladi Državnog arhiva u Gospiću. Kako priređivač knjige osobno ističe, velika važnost objavljivanja ove knjige sabranih pripovjedaka Mile Mudrovčića leži upravo u tome što su te pripovijetke izvorni prinos autora očuvanju ličke jezične baštine u literariziranom pisanom obliku. Dakle, knjiga je svjedočanstvo ne samo života ljudi ispod Velebita u 20. stoljeću, o čemu priče govore, nego i svjedočanstvo o izvornom govoru Ličana ikavca, koji po svojim osobitostima pripada zapadnom, odnosno novoštokavskom ikavskom dijalektu hrvatskoga jezika. A upravo je taj, najrasprostranjeniji hrvatski dijalekt štokavskog narječja (osim Like njime se govori na području unutarnje Dalmacije, Slavonije i zapadne Bosne i Hercegovine) najslabije istražen u Lici. Također, djela pisanih ličkim ikavskim govorima nema mnogo te i zbog toga priređivač ističe dragocjenost i važnost priča Mile Mudrovčića za zavičajnu književnost i kao izvorište podataka o ličkoj ikavici.

Mile Mudrovčić rođeni je Ličanin, rođen u Ličkom Ribniku 1953. godine. Kako je navedeno u njegovome životopisu, prva četiri razreda osnovne škole završio je u rodnome Ribniku, a više razrede i gimnaziju u Gospiću. Pedagošku akademiju, njemački jezik s književnosti, završio je u Zagrebu, a potom je diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zadru hrvatski i njemački jezik s književnosti. Najvećim dijelom rad mu je vezan uz osnovno i srednje školstvo te je glavninu radnoga vijeka proveo u Zagrebu, gdje i danas živi. Do teške bolesti 2011. i prijeвременog umirovljenja, dva je mandata obnašao dužnost ravnatelja Osnovne škole Bartola Kašića u Zagrebu. U slobodno vrijeme bavio se (i još se uvijek bavi koliko mu zdravlje dopušta) kreativnim radom – literarnim i likovnim stvaralaštvom. Pisao je pjesme i priče za odrasle i djecu tematizirajući istinite događaje iz svojeg djetinjstva i mladenaštva provedenog u Lici. Svoje literarne radove objavljivao je u časopisima za djecu, članke i kritike u *Školskim novinama* i tjednim časopisima. Prvu knjigu, zbirku pripovjedaka, *Priče ispod didove brčine* objavio je 2001., a drugu *Ličanin ispod kore* 2010.

Uz literarno stvaralaštvo jako je važno spomenuti i njegovo likovno stvaralaštvo. Naime, Mile Mudrovčić je i vrstan kipar, izrađuje originalne kiparske radove od drva često pronalazeći inspiraciju u prirodnim oblicima. Neka od njegovih djela vidljiva su i na ilustracijama ove knjige. Njegova su djela predstavljena na desetak izložbi od kojih valja spomenuti izložbu u Galeriji Brandt u Bernu 2003. zatim izložbu u Plivinom klubu 2005. te izložbe u prostorima „Hrvatskog slova“ u Zagrebu i „Poetika skulpture u drvu“ u Muzeju Like u Gospiću 2019. Ukupno je izradio nešto manje od 1000 skulptura koje su pronašle svoje mjesto diljem svijeta.

Sadržajno gledano, na početku knjige *Ličke priče ispod Velebita; Pjesme* nalazi se svojevrsan uvod – *Književno djelo Mile Mudrovčića*, u kojemu priređivač prof. dr. sc. Ante Bežen piše o važnosti objavljivanja ove knjige, osvrće se na stvaralački rad autora Mile Mudrovčića kao i na tematiku njegovih priča, „crtica iz života podvelebitskog sela Ribnik“; objašnjava uredničke intervencije poduzete prilikom usustavljanja zbirke, piše o specifičnostima ličkoga govornoga kôda kojeg koristi autor, o bogatstvu tipično ličkih riječi u kojima se prepoznaju uobičajene ikavskoštokavske fonološke i morfološke osobine, kao i pojavnost ekavizama koji su, kao znaci nekadašnje čakavice u ovim krajevima, baš karakteristične i česte u ribničkom govoru za razliku od drugih obližnjih ikavskoštokavskih sela. Naposljetku, priređivač se osvrće i na posljednje, no ne i manje vrijedno poglavlje ove knjige, a to su autorove pjesme, pisane standardnim hrvatskim jezikom i svrstane u tri tematske cjeline. Autorove pjesme, po mišljenju priređivača, pripa-

daju istom poetskom i duhovnom svijetu kao i njegove priče i zato se opravdano objavljuju zajedno i time zaokružuju autorov opus.

Glavninu knjige zauzimaju upravo *Ličke priče ispod Velebita*. Ova je zbirka u biti objedinjavanje dviju zbirki pripovjedaka koje je autor ranije objavio zasebno: *Priče ispod didove brčine* (2001. izdavač K. Krešimir) i *Ličanin ispod kore* (2010., vlastita naklada). Pripovijetke iz obje zbirke čine uravnoteženu cjelinu, kako tematski tako i po načinu i strukturi pripovijedanja te jeziku. Kako navodi priređivač, to su zapravo umjetnički oblikovani doživljaji, zgode i likovi iz autorova stvarnog života u Ribniku i uspomena na taj život.

U prvoj se knjizi, *Priče ispod didove brčine*, nalazi 25 priča. Ove su priče uglavnom sjećanja na djedove priče unuku, na vrijeme s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Tematiziraju sjećanja na autorova dida Josu koji je bio sklon pripovijedanju i druženju, govore o didovim dogodovštinama u mladosti, o odnosu s njegovim ocem, o načinu života i rada u podvelebitskom kraju te o specifičnom suživotu prirode i čovjeka – čuvanje stoke na velebitskim proplancima, odlazak u goru po drvo za ogrjev kao i prirodnim ljepotama šume i planine te životinja koje se nalaze u njoj. Priče tematiziraju i međuljudske odnose, druženja, upoznavanja ljubavi, suživot ljudi u podvelebitskom kraju, marljivost i težak rad, ali i sklonost Ličana zafrkanciji i podvalama. Također one donose i uvid u odnose muškaraca i žena u patrijarhalnoj sredini kao i nepovoljan položaj stanovnika sela Ribnika u različitim političkim sustavima.

U drugoj knjizi, *Ličanin ispod kore*, u 17 priča također se nižu dogodovštine iz podvelebitske sredine, ali ovaj put iz djetinjstva i mladosti samoga autora. Autor na početku navodi da su priče istinite i nastale iz potreba za druženjem u dugim zimskih večerima te su pune raznih zgoda „što vojnički, što momački, što čobanski“.

Mudrovčić kroz svoje priče „slika“ svakodnevicu ribničkoga kraja, donosi život običnoga, maloga čovjeka, njegovu borbu za preživljavanje u surovim uvjetima, težak i marljiv rad i trud, odlazak „trbuhom za kruhom“ u druge zemlje, a pogotovo u Ameriku, kamo je velik broj Ribničana odlazio. Ali isto tako opisuje i čud ljudi, sklonost Ličana gostoljubivosti, zabavi i ugodnim međuljudskim odnosima, donosi bogatu paletu ljudskih likova, kao i priče o životinjama koje su uvijek i priče o ljudima, kako ističe priređivač knjige.

Nakon zbirki priča, u knjizi se nalazi poglavlje s pjesmama Mile Mudrovčića, pisanima standardnim hrvatskim jezikom. Kako navodi priređivač, „one su svrstane u tri ciklusa, prema dominantnim motivima kojima je autor zaokupljen u svojim umjetničkim traženjima i stvaranju: *Kutak za nas dvoje* (ljubavna poezija),

Ima samo jedan put (refleksije o duhovnim i rodoljubnim nadahnućima) i *Livada moga djetinjstva* (priroda i zavičaj)“. Kroz poeziju autor progovara o temama ljubavi prema voljenoj ženi, duhovnosti, ljubavi prema rodnoj grudi, progovara o ljepoti i vrijednosti zavičaja, prirode, sjećanja iz djetinjstva u formiranju čovjekova duha. Kako je ranije navedeno, pjesme pripadaju istom poetskom i duhovnom svijetu kao i priče te se iz toga razloga nalaze objedinjene zajedno u ovoj knjizi.

Na samome kraju knjige nalazi se rječnik riječi karakterističnih za govor sela Ribnika, a koje je Mile Mudrovčić upotrijebio u ovoj knjizi. Zavičajni rječnik sastavio je priređivač knjige. I priče Mile Mudrovčića, kao i ovaj rječnik velik su jezičnoarhivski doprinos očuvanju jezične baštine sela Ribnika kao i ličke ikavice.

Specifičnost i važnost Mile Mudrovčića i njegovog djela jest u tome što on svoje priče piše govorom svojeg sela Ribnika, koji se bitno razlikuje od ostalih ličkih naselja po svojim jezičnim posebnostima, dakle aktivno doprinosi stvaranju jezičnoarhivske građe važne za proučavanje novoštokavske ikavice. Isto tako, Mile Mudrovčić donosi priče o ljudima i običajima podvelebitskog područja, crtice iz svakodnevnoga života, njegov je govor sočan, narodski. Uz Mirka Sankovića, Mile Mudrovčić jest vjerojatno jedini suvremeni lički pisac koji objavljuje prozu pisanu novoštokavskim ličkim govorom.

Knjiga *Ličke priče ispod Velebita; Pjesme* koristan je izvor za sve buduće istraživače, bilo jezikoslovce, etnologe, učitelje, ali i studente i učenike te sve ostale koje tema zanima. *Ličke priče ispod Velebita; Pjesme* predstavljaju vrijedan literarni doprinos očuvanju jezične i kulturne baštine ribničkoga područja. Stanovnike tog, a i šireg ličkog kraja, knjiga vraća u toplinu i okrilje djetinjstva, a ostalima donosi lijep uvid u govor, način života i običaje ljudi toga kraja.

Marina Franić Šimunić